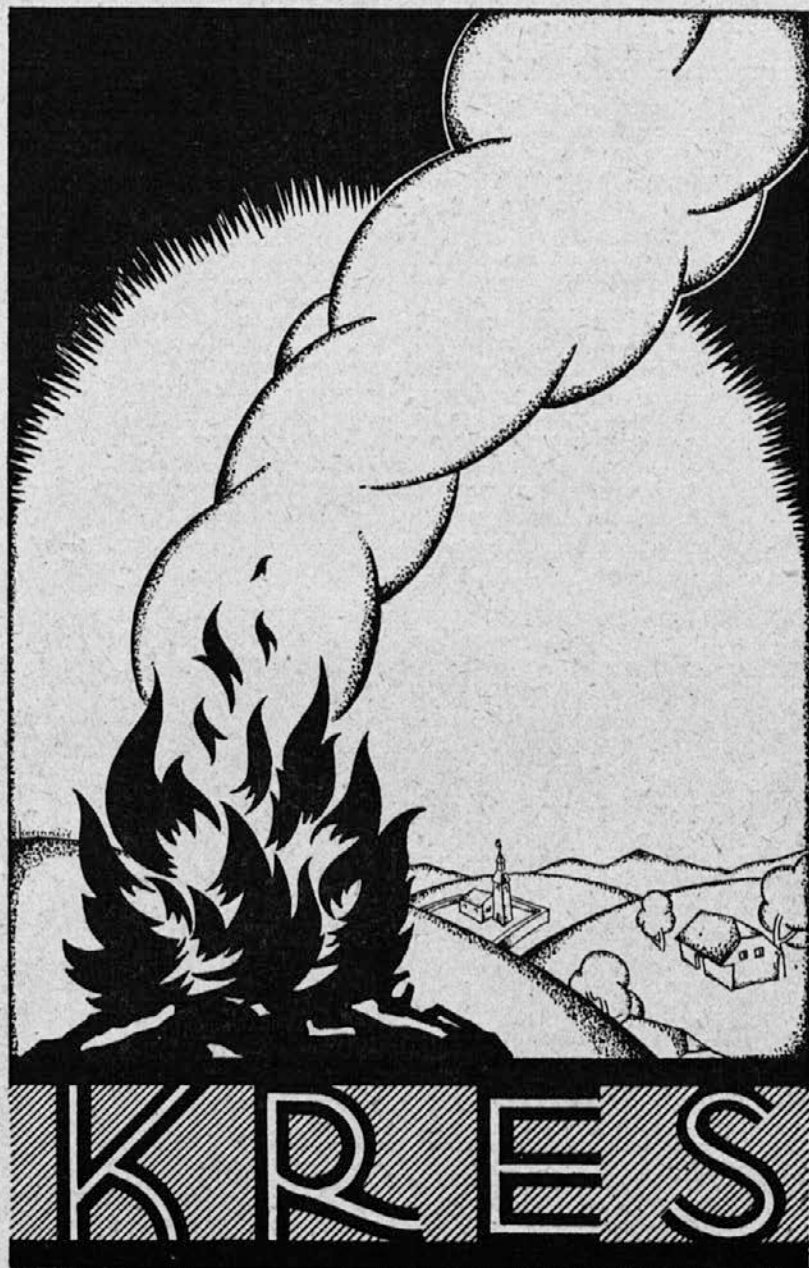

Poštnina plačana v gotovini.

KRES

ŠTEV. 8

* 1930 *

LETO I

BESEDE ŽIVLJENJA MISLI IN MOLITVE ZA FANTE

Velik prijatelj mladine, škof dr. Gregorij Rožman je napisal slovenskim fantom molitvenik. Iz svoje duše je zajel in od srca do srca povedal fantom fantovsko besedo za njihovo življenje. Pred molitvenim delom je zbral tehtne misli in jih podal v teh-le poglavjih:

- I. Bog in jaz
- II. Moja mlada leta
- III. Jezus Kristus — naš kralj in prijatelj
- IV. Marija najčistejši vzor moškemu srcu
- V. Sin cerkve
- VI. V družini:
  - 1. Starši
  - 2. Bratje in sestre med seboj
  - 3. Ko ustanavljaš lastno družino

- VII. Nosite Boga v svojem telesu:
  - 1. Skrb za dušo
  - 2. Skrb za telo
  - 3. O kako lep je čist rod
- VIII. Sam do sebe
- IX. Med ljudmi:
  - 1. Ljubezen do bližnjega
  - 2. Prijateljstvo

Fantje, berite, kar je za vas zapisano in molite, kakor vam narekuje vaše fantovsko srce! Kdor molitvenik že ima, naj ga pokaže znancu in prijatelju, kdor ga pa še nima, naj ga takoj naroči

v Društveni nabavni zadrugi, Ljubljana, Ljudski dom,
v Jugoslovanski knjigarni ali pri Ničmanu v Ljubljani

Cena za vezan izvod z rdečo obrezo je Din 22.—, z zlato obrezo Din 50.—

EDINI
SLOVENSKI
ZAVOD
BREZ
TUJEGA
KAPITALA
JE

V lastni
novi palači na
vogalu
Miklošičeve in
Masarykove
ceste poleg
kolodvora

VZAJEMNA ZAVAROVALNICA LJUBLJANA

Sprejema v zavarovanje:

- 1. Proti požaru: a) raznovrstne izdelane stavbe kakor tudi stavbe med časom gradbe; b) vse premično blago, mobilije, zvonove in enako; c) poljske pridelke, žito in krmo.
- 2. Zvonove in steklo proti razpokam in prelomu.
- 3. Sprejema v življenjskem oddelku zavarovanje na doživetje in smrt, otroške dote, dalje rentna in ljudska zavarovanja v vseh kombinacijah. Zastopniki v vseh mestih in farah.

19

KREŠ

30

Ob desetletnici

Te dni se vrše po Koroškem proslave zmage, ki jo je izvojeval močan orjak nad šibkim pritlikavčkom. Pri tem boju ni bil velikan niti osamljen, ampak imel je celo vplivnega pomočnika, ki mu je pomagal, da je zopet zaslužnil svojega tisočletnega roba. Bilo je to pred desetimi leti, ko se je vršilo glasovanje po južnem in vzhodnem delu Koroške o bodoči pripadnosti teh zemelj. Naša slovenska mladina se je takrat dobro zavedala važnosti tega glasovanja. Že ob priliki bojev za Koroško se je oglasila dobrovoljno in šla prelivat svojo mlado kri tja za Karavanke. In ob veliki koroški ofenzivi, ki so jo v maju 1919 podvzele jugoslovanske čete tja čez Celovec na Gosposvetsko polje, je zopet tekla kri mladih jugoslovanskih borcev za Koroško. Vsi trije jugoslovanski bratje — Slovenec, Srb, Hrvat — so se ramo ob rami borili za to našo po trpljenju in znoju naših dedov posvečeno zemljo. Toda vsi ti naporji so bili zastonj, ker so mogočnejši, ki so tedaj delili pravico, zopet poznali le pravico gosposkega naroda, niso pa imeli smisla za čuvstva preprostega kmetiča, ki ni stal ob cesti pred lepimi hišami trgov in mest kakor njegov stoletni tlačitelj, ampak je mirno obdeloval svojo podedovano zemljo v skromnih selih in vaseh po gorskih dolinah in oddaljenih koticikih, kamor nikdar niso pogledale ameriške komisije.

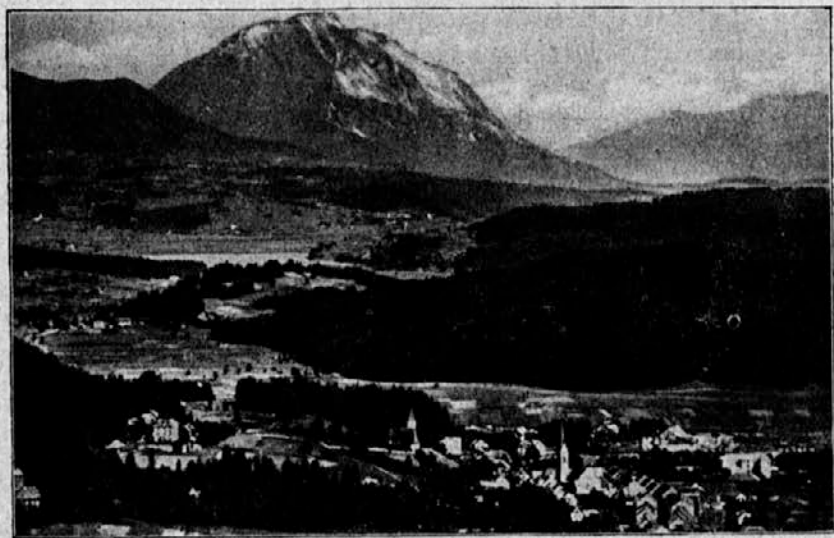
Kako nam je pred desetimi leti prve dni oktobra nemirno bilo srce v nestrpnem pričakovanju izida ljudskega glasovanja. V onih dneh plebiscitne agitacije, ko je šla naša slovenska organizirana mladina med brate Korošce, da jim vlije poguma in jih navduši za lepo svobodno Jugoslavijo, so bili rožnogledi, ki so sanjali o našem Celovcu in Gospe sveti. Bili so pa tudi črnogledi, ki so govorili: »Slabo bo. Predolgo je gospodoval Nmec koroškemu Slovencu, preveč je odvisni, potrpežljivi in zastrašeni slovenski delavec prepričan, da mora tako tudi dalje ostati.« Zvedelo se je, da Italijani z vso silo podpirajo Nemce. Ti pa zopet dobivajo pogum za nasilje. Zato so

se zadnje dni zbirali po svobodni Sloveniji v telovadnih organizacijah mladi fantje in so odšli varovat domove koroških slovenskih kmetov.

Mnogo je udarcev zadelo Slovence. Boleli so nas vsi in nas je pekla bolečina. A najbolj pekoč je bil izid koroškega plebiscita.

»Jugoslavija ne bo nikoli pozabila, da je 15.778 koroških Slovencev glasovalo za njo.« je izjavil Jovanovič, jugoslovanski delegat v plebiscitni komisiji. Onih 22.025 glasovalcev, ki so dali glas za Avstrijo, ti so naša narodna bolečina, kajti onih 15.000 še vedno krepko drži jugoslovansko zastavo.

Ob 10 letnici plebiscita pa je naša srca zadel grozovit udarec. Tisti, ki je pomagal zaslužjiti naš rod na Koroškem, je zopet pokazal svoje besno sovraštvo do nas. Tam na kršnem Krasu, kjer od nekdanj prebiva najbolj zaveden in najbolj bojevit Slovenec, tam je v jutru 6. septembra zagrmela salva iz pušk. Mlada življenja: Bidovčevo, Valenčičevo, Marušičevo in Miloševo so ugasnila. Njih izmučene pa hrabre duše so se vzpele k Večni Pravici, kjer jih je sprejela duša mladega Gortana. Sovražnik je s svojim grozovitim činom mislil zadeti Jugoslavijo v hrbet v trenutku, ko so polki jugoslovanske armade prejemale nove zastave z geslom: Z vero v Boga, za kralja in domovino. Toda v trenutku, ko je zadonelo povelje za strel, se je na stolu obrnil hrabri slovenski mladenič Bidovec in z obrazom proti sovražniku zaklical: »Živela Jugoslavija!«

Smohor v Ziljski dolini

Cerkev, država pa vzgoja

(Iz okrožnice papeža Pija XI.)

V naših časih pa je potrebna tem večja in tem vestnejša skrb za neizkušeno mladino, čim bolj so se namnožile nevarnosti za njeno нравno in versko propast, zlasti po brezbožnih in nesramnih knjigah, od katerih se mnoge na diaboličen način razpečavajo za nizko ceno, dalje po kinematografskih predstavah in sedaj tudi po radiofoničnih prireditvah, ki razmnožujejo in olajšujejo tako rekoč vse vrste čtiva kakor kinematograf vse vrste prizorov. Ta mogočna razširjevalna sredstva, ki bi lahko pospeševala vzgojo in izobrazbo, če bi jih ljudje po zdravih načelih dobro upravljali, služijo žal pogosto le draženju grdih strasti in dobičkarskemu pohlepu. Sveti Avguštin je jadikoval nad strastmi, ki so v njegovi dobi tudi mnoge kristjane vleklo h gledališkimi predstavami, in je z dramatično nazornostjo opisal izprijenost svojega učenca in prijatelja Alipija, ki pa je bila na srečo samo začasna. Koliko mladinskih zablod pa morajo vsled današnjih gledaliških predstav in vsled slabega čtiva objokovati starši in vzgojitelji danes!

Zato je treba ceniti in pospeševati vsa ona vzgojna dela, ki v pristnem krščanskem duhu in gorečnosti za dušno srečo mladine skušajo na eni strani s primernimi knjigami in s periodičnimi publikacijami opozarjati posebno starše in vzgojitelje na verske in moralne nevarnosti, ki se pogostokrat na zvijačen način vsiljujejo mladini po knjigah in predstavah, po drugi strani pa skušajo razširjati dobre knjige in pospeševati resnično vzgojne predstave, tudi če je treba z velikimi žrtvami ustanavljati gledališča in kinematografe, v katerih naj bi čednosti nič ne izgubile, pač pa mnogo pridobile.

Iz te potrebne čuječnosti pa pri vsem tem ne sledi, da je treba mladino iz družbe, v kateri mora živeti in zveličati svojo dušo, izločiti, ampak da jo je treba danes bolj kot kdaj prej zavarovati in s krščanskimi sredstvi utrditi pred zapeljevanjem in zmotami sveta, ki po božji besedi ni nič drugega kakor »poželenje mesa, poželenje oči in napuh življenja«; kakor je rekel Tertulijan o prvih kristjanih, tako naj pravi kristjani v vseh časih postanejo »soposestniki sveta, a ne zablode«.

S to Tertulijanovo mislijo smo že zadeli na tisto važno točko, o kateri smo hoteli razpravljati na zadnjem mestu, namreč na bistvo prave krščanske vzgoje v luči njenega namena; v tej luči, ki je jasnejša ko beli dan, se nam še bolj lepo razodeva nadodlično vzgojno poslanstvo Cerkve.

Svojski in neposredni namen krščanske vzgoje je sodelovanje z božjo milostjo pri upodabljanju pravega in popolnega kristjana, namreč Kristusa samega v onih, ki so bili prerojeni po sv. krstu, po izrečnih besedah apostolovih: »Otročiči moji, za katere zopet trpim porodne bolečine, dokler se v vas ne upodobi Kristus.« Kajti pravi kristjan mora živeti nadnaravno življenje v Kristusu — »Kristus, ki je vaše življenje«, in ga razodevati v vseh svojih delih: »da se tudi življenje Jezusovo razodene na vašem umrljivem telesu«.

Zato pa obsega krščanska vzgoja vse področje človeškega življenja: čutno in duhovno, umsko in нравno, individualno, družinsko in socialno, ne da bi ga hotela kakorsibodi prikrajšati, ampak dvigniti, urediti in spopolniti po zgledu in nauku Kristusovem.

Pravi kristjan, ki je smoter krščanske vzgoje, je torej nadnaravni človek, ki misli, sodi in deluje stanovito in dosledno po pravi pameti, razsvetljeni po nadnaravni luči Kristusovega zgleda in nauka, ali da se poslužimo današnjega načina izražanja, — človek pravega in celega značaja. Kajti pravi značaj ni kakršnakoli subjektivna vztrajnost in doslednost v ravnanju, ampak le doslednost ravnanja po večnih načelih pravičnosti, ki jo priznava tudi poganski pesnik, ki v neločljivem pomenu hvali »pravičnega in v svojem sklepu neomajnega moža«; saj sploh ni prave pravičnosti, če po zgledu pravega kristjana ne damo Bogu, kar je božjega.

Posvetnim ljudem se tak smoter in namen krščanske vzgoje dozdeva kot nekaj preveč abstraktnega ali bolj rečeno kot nekaj, česar ni mogoče uresničiti brez uničenja ali okrnitve naravnih sil in brez odpovedi na dobre zemeljskega življenja, torej nekaj, kar je za družabno življenje in časno blaginjo brez pomena in nasprotno vsakemu napredku v izobrazbi, znanosti, umetnosti in vsakršni drugi omiki. Na tak očitek, ki je izviral iz nevednosti in predsodkov poganov, včasih celo izobraženih krogov, in ki se v novejšem času na žalost še bolj pogosto in še bolj trdovratno ponavlja, je podal odgovor že Tertulijan rekoč: »Ni nam življenje tuje. Dobro se zavedamo hvaležnosti, ki smo jo dolžni Bogu Stvarniku; nobenega sadu njegovih del ne zametamo; le brzdamo se, da se ga ne bi posluževali na nezmeren ali zloben način. Zato ne živimo na tem svetu ne brez fora, ne brez trga, ne brez kopalšč, prodajaln, delavnic, gostišč, vaših sejmov in vseh drugih kupčij. Tudi mi se z vami vozimo po morju in služimo vojake, obdelujemo svoja polja in kupčujemo; torej imamo iste poklice kakor vi in svoje delo vam stavimo na razpolago. Kako naj se zdimo brez koristi za vas, s katerimi in od katerih živimo, zares ne vidim.«

Dežela jezer in gora

Spomin na 10-letnico glasovanja na Koroškem.

Koroška se po pravici imenuje dežela jezer in gora. Že samo ime dežele znači gorato deželo. Prvotno ime dežele se je pač glasilo: Gorotan in Gorotanja. Odtod srednjeveški naziv, kakor ga najdemo v knjigah: Karantania in Karinthia; iz Karinthia sedanji nemški: Kärnten. Kdaj so Slovenci začeli rabiti: Koroško namesto: Gorotanja in Gorotan, ni znano.

Vsa dežela je obrobljena in preprežena z gorovji, ki v jugovzhodnem, slovenskem delu dežele dosežejo višino nad 2000 m, n. pr.: Dobrač pri Beljaku (2167 m); Jepa v Karavankah nad Baškim jezerom (2143 m); Stol (2236 m); Obir na meji med Rožem in Podjuno (2141 m); Peca, pod katero spi, kakor pripoveduje ljudska pripovedka, kralj Matjaž s svojo vojsko (2114 m); Svinja planina, mogočno gorovje, na kojega južnem pobočju se razprostirajo slovenske župnije: Djekše, Kneža in Krčanje, vse v višini nad 1000 metrov, (2081 m). V nemškem delu dežele pa v Visokih Turah najvišji vrhi presegajo 3000 m ter dosežejo najvišjo višino v Velikem Kleku (3798 m).

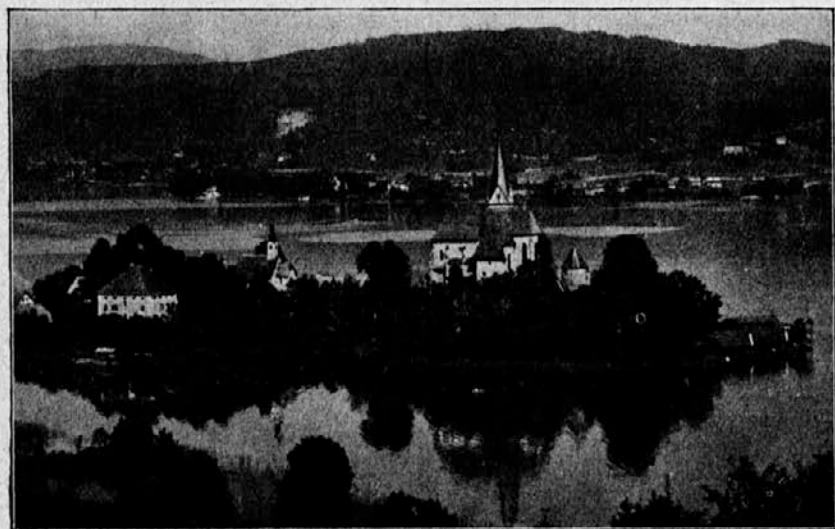
Zanimivo je, da najdemo v nemški Koroški več gora in gorovij, ki imajo popolnoma slovenska imena, tako n. pr. gorsko skupino: Sadnik (pač slovensko: Zadnik) z najvišjim vrhom: Sadnik (Zadnik), 2740 m. V isti gorski skupini najdemo goro: Polinik (2780 m). Še več pa najdemo v nemški Koroški slovenskih imen, vasi in dolin, n. pr. pod Visokimi Turami: Döllach (Dole); Sagritz (Zagrica), Mallnitz (Malnica ali Malnice), Flattach (Blata), Pussarnitz (Požarnica). Dalje: Döbriach (Dobrije) ob Milštatskem jezeru, Flattnitz (Blatnica), Gne-sau (Knezova), Grades (Gradež), Friesach (Breže) itd., itd. Same neme priče, da je bila nekoč vsa Koroška slovenska.

Na Koroškem je še 46 ledenikov, ki pokrivajo površino 82 km². Največji je ledenik Pastirica, Pasterze mu pravijo Nemci. Tudi to ime priča, da so ledeniku dali ime Slovenci, ki so prebivali po dolinah pod Visokimi Turami. Nemški kolonisti, doseljenci, ki so začeli prihajati na Koroško po letu 750., ko je Koroška, tedaj vsa slovenska, prišla pod nemško (bavarsko) nadoblast, so od Slovencev mnogokrat prevzeli slovenska imena, Slovenci pa so se vsled premoči nemških doseljencev ali pa v ozkih dolinah odrezani od ostalih Slovencev polagoma ponemčili. Ledenik Pastirica pokriva površino 32 km² ter je 10 km dolg. To je res ogromna »Pastirica«, ki je razgrnila svoj predpasnik po pobočju Velikega Kleka!

Ledeniki, ki so v ledeni dobi pokrivali skoro vso Koroško, so razorali mogočne brazde, kotline, ki so se po prestanku ledene dobe napolnile z vodo. Nastala so jezera. Vrbsko jezero je 85 m globoko,

Osojsko 47 m. Jezera, nastala po odstopu ledene dobe, so v poznejši dobi deloma popolnoma odtekla, ali pa so se znatno zmanjšala. Popolnoma je splahnelo n. pr. 18 km dolgo jezero v Rožu. Ravnotako je odteklo in izginilo 17 km dolgo jezero v Labudski dolini, ki je segalo od Št. Pavla do Vašperka. Osojsko jezero, ki je zdaj dolgo 11 km, je bilo nekoč še znatno daljše ter je segalo do sedanjega mesta Trg (Feldkirchen).

Vseh jezer in ribnikov je na Koroškem okrog 210. Največje je Vrbsko jezero, ki je dolgo 16 kilometrov in pol ter znaša njegova površina blizu 22 km² (21.6). V slovenski Koroški imamo še Baško jezero pod Karavankami, z otokom na sredi. Jezero je 30 m globoko

Vrbsko jezero

ter ima površino 2.3 km². Dalje: Klopinjsko jezero v Podjuni, s površino približno 1 km². V slovenski Zili (Ziljski dolini) je Prešeško jezero. Na meji med slovensko in nemško Koroško leži Osojsko jezero. Ima površino okroglo 11 km². — V nemški Koroški leži Milštatsko jezero, 11 km dolgo, s površino nad 13 km².

Slovenska Koroška se, razen slovenske Ziljske in Kanalske doline, razprostira po tako zvani Celovški kotlini. To kotlini so razdelili v dve glasovalni ozemlji. Prvo glasovalno ozemlje je obsegalo slovensko Podjuno od Karavank do vrh Svinje planine, dalje slovenski Rož, ter je segalo do sredine Vrbskega jezera. Drugo glasovalno ozemlje

je obsegalo Celovec, slovensko ozemlje severno od Vrbskega jezera ter je segalo gori do Št. Urške gore (1018 m) in do vrh Magdalenske gore ali Sv. Helene (1056 m). Najprej se je vršilo glasovanje v prvem pasu in sicer 10. oktobra 1920. Če bi bila tu Jugoslavija zmagala, bi se čez nekaj tednov vršilo glasovanje v drugem pasu. Če pa zmaga v prvi coni (pasu) Avstrija, tako je bilo določeno, potem dobi drugo cono Avstrija zastonj, t. j. brez glasovanja.

Pri glasovanju 10. oktobra 1920 je bilo oddanih za Jugoslavijo 15.778 glasov, t. j. 41%, za nemško Avstrijo pa 22.025 glasov, t. j. 59%. Vsled tega izida je celokupno glasovalno ozemlje pripadlo nemški Avstriji. Ziljsko dolino ter Beljak z okolico so v Parizu brez glasovanja prisodili Avstriji.

Kljub vsemu živi še danes na Koroškem 100.000 Slovencev.

Fr. Jaklič:

Janez z Visokega

17.

Z Debeloglavom ni hotelo na bolje. Sicer je poleti še lazil okoli doma, toda za delo ni bil več. Eh, prehlajenje da včasih človeku, da ima zadosti, in ako ga potem še naduha pritisne in leta, ni čuda, da se zguzi pod toliko težo. Debeloglav je bil že priletjen; od žalosti in bolezní se je pa še hitreje staral. Piškavo jabolko tudi prej dozori kakor zdravo. S starim je šlo h koncu, česar pa ni skrival sebi niti drugim.

»Odriniti bo treba. Za zimo se naselim zdolaj pri Sv. Ani. Globoko pod rušo se bom odpočil in ogrel. Oh, to se bo prileglo mojim kostem, pa tudi tebi, stara: vdova boš. Lahko boš poskusila z drugim...«

Maruša pa tega ni bila vesela. Eh, seveda je včasih režala nanj — kje si pa ne pridejo kaj navzkriž? — pa vendar ga je ljubila, zakaj njen mož je bil. Hudo ji je bilo, ker je mož hujšal, in stregla mu je ljubeznivo in požrtvovalno. In kadar je stari omenil smrt, so ji zaiskrile solze v očeh.

»Ne govori tako! Saj ni tako hudo! Ti ozdraviš! Ti moraš ozdraveti! Kaj bi počela na Višavi sama? Kdo bo potem gospodaril na Višavi? Kje je tak, kot si bil ti! Ti moraš ozdraveti! Obljubila sem se na božjo pot na Zaplaz, ako ozdraviš! In ti pojdeš potem z menoj!«

Debeloglav je bil precej nemiren.

»Kako se bo izšlo?«

Pred Sodnika se ni bal stopiti, saj je živel pošteno pred Bogom in ljudmi, in za mladostni greh se je bil spokoril. Pa vendar se je bal konca. Večkrat je vzel pred njo v misli, da bo treba stvar urediti,

toda ona je zmiraj dejala, da njeno naj ga ne skrbi, da že ve, komu bo dala. Debeloglav je pa čutil in videl, da se razmerje med ženo in Janezom ni prav nič spremenilo na bolje.

Trd oreh, ki se je bil zredil na Višavi in ki je že toliko skrbi prizadejal Debeloglavu, je bilo treba streti, da se vidi, kakšno je vendar jedrce.

Nekega dne je bila Maruša kaj dobre volje. Smukala se je najrajši okrog moža, pripovedovala mu je vsakršne ljubeznive malenkosti, vprašala ga to in ono in hotela je uganiti moževe misli in želje z očmi. Mož se je zdela kakor vosek, katerega se pregnete kakorkoli. Zato ni smel zamuditi prilike, ako je hotel, da se uresniči želje, ki jih je gojil v srcu že toliko let. Tudi od družine ni bilo nobenega v hiši, ker so tam doli ob gozdu kopali jarke. Torej prilike dovolj, da se pomenita do dobra iz oči v oči.

»Mara!« je začel ljubeznivo in mehko. »Sedi, da se kaj pomeniva!«

Žena je vzela stolček in sedla k postelji, na kateri je sedel mož oblečen. Prijela je njegove vele roke in mu zrla smehljajoč se v obraz.

»Kaj ne, da si boljši? Ko bi vedel, kako se mi smiliš, ker že tako dolgo bolehaš! Pa sedaj ozdraviš, to se ti pozna.«

Mož pa je gledal v njene oči, kakor bi se hotel prepričati, kako daleč sme seči, koliko uspehov sme pričakovati. Trenuten smehljaj mu je zasijal na obrazu.

»O, boljši bom, že veš, kdaj. Pa tudi ti prideš za menoj prej ali slej, ker starost se ne upira dolgo. Koraka v novo življenje se ni treba bati. Treba je pa vendar pred odhodom urediti vse, da ne nastanejo potem kake zmešnjave. Ti veš, kaj mi teži srce. Ti mi pomagaj olajšati bol, ki me že dolgo muči.«

»O, vse, vse, karkoli poželiš, karkoli veliš, ti storim. Olajšaj si srce, in potem boš tudi lažje prenašal bolezen! O, ljubi moj, kako te imam rada!«

Pogledala mu je v obraz z očmi polnimi ljubezni, stisnila njegovi roki in pritiskala k njim svoja vela lica ter jih božala z njimi kakor nekdaj, nekdaj.

Zarek upanja je posijal v njegovo dušo in ga navdal z novim pogumom.

»Ah, ti veš, zakaj sem pripeljal Janeza na Višavo.«

Maruša se je zdrznila pri teh besedah, kar je tudi on občutil, in strah se ji je pokazal na obrazu.

»Ni mi žal. Ljubil je naju, kakor bi bil najin sin, ne pa rejenc. Ti veš, da sem se namenil posestvo pustiti njemu, saj nimava nikogar drugega.«

»Oh, oh, oh! Tako sama!« je vzdihnila ona.

»Naredil bom testament, v katerem postavim njega za glavnega dediča, ti imaš pa vse pravice pri hiši, in ako hočeš, ti zapišem tudi denarja, kolikor se ti zdi, da ga boš potrebovala.«

Maruši so se zablislile oči, kakor zaplapola oglje, kadar dobi netiva.

»Tvoja žena sem.«

»In jaz tvoj mož.«

Sklonil se je ter jo poljubil.

»Poslušaj me danes! Testament moram narediti. Janezu zapišem zemljo, ti si pa izgovori, kar veš, da boš potrebovala, da ti zapišem.«

»Ničesar nočem. Zase ničesar. Toda zapiši, da je ono, kar je moje, moje Rezike, Rezike Glavanove. Piši tako, da mora postati Glavanova Rezika gospodinja na Višavi, da mora postati žena Janezova. Čuješ? Tako piši!«

Debeloglav je obledel in omahnil na posteljo.

»Ali ti je slabo?«

Maruša ga je objela, da bi ga podprla.

»Ah, pusti me, pusti! Ti me raniš vsak hip. Ti raniš moje srce, mojo dušo. Žena! Žena! Ne vleci drugih za seboj v prepad! Izvij se rokam vraga, ki te objemlje, iztrgaj si ga iz srca, kjer ima svoj prestol.«

»Kaj hočeš? Ali nisem tvoja žena?«

»Moja žena bi morala biti. Jaz sem glava! Toda ti nisi pokorna žena moževa. Ti si slepa, pokorna dekla strasti, ki ti palijo dušo. Ti poslušáš onega, ki je poslal na svet ljubosunje, da razdira zakonsko srečo, da seje sovrašтво, prepír.«

»Ali te nisem ubogala?«

»Ubogaj me tudi sedaj! Ako imaš rada Reziko Glavanovo, je dovolj, ako ji veliš kaj zapisati, bodisi svoj del, ki si ga prinesla semkaj, ali kaj posebej, ker ti se ne smeš popolnoma zapustiti, ker ne vemo, kaj pride. Morda bi ti bilo še kdaj hudo. Sicer pričakujem od Janeza, ki ima dobro srce, da ne bo nikdar pozabil, kdo je bil njegov dobrotnik, da te bo ljubil kakor lastno mater in še bolj, tudi potem, ko ne bo mene več; in bo on gospodaril na Višavi. Zato ne sili, da bi morala postati Rezika gospodinja na Višavi in žena Janezova! Ženo, družico in pomočnico v življenju naj si izbere po svoji volji in po svojem sreču! Potem ne bo tožil o teži bremena, ki ga bo nosil; zdelo se mu bo potem tudi težko breme sladko in se ne bo nikdar domislil, da bi breme, katero si je sam prostovoljno oprtil, odložil in iskal sladkosti drugod. Ali me umeš? Janez naj se oženi sam!«

>Sam? Hahaha! Sam? In potem pride sem na Višavo hči one mlinarice iz Samote! Hahaha!

In plamen je šinil v streho, in hipoma je stalo v ognju vse poslopje. In plamen je objemal in žgal, in demon se je škodoželjno krohotal v svojem groznem ognjenem carstvu, in strasti so plesale svoj divji ples, požigajoč vse za seboj.

>In kaj zato? Naj jo vzame!<

>Hahaha! Nikdar! Nikdar! Čuješ? Nikdar! Hči one čarovnice naj bi bila gospodinja na Višavi? Nikdar! Nikdar!<

>Zakaj ne? Žena, umiri se! Premisli trezno! Kaj ti je storila Magdalena? Zakaj jo črtiš?<

>Hahaha! Ti veš!<

>Kaj ti je storilo dekle, da jo sovražiš? Morda hoče Bog tako. Kdo ve? Morda bo sreča za Janeza, ako jo dobi. Kdo ve? In tudi, če ne bo srečen v zakonu, ali bo mogel dolžiti tebe, mene, da sva mu midva vzrok nesreče? Izbira naj po svoji volji! Pusti mu to prostost! Morda pa nima on mlinarjeve Marijanice tako rad? Vprašal sem ga, če jo ljubi. Toda zvedel nisem. Morda si poišče drugo. Morda! Morda si izvoli tudi Glavanovo Reziko. Svetuj mu jo. In ako nima ničesar z ono deklico iz Samote, — mladina se včasih le kratkočasi —, morda vzame Reziko, ako mu jo svetuješ in ako je prikupljiva. Sicer se pa ljubezni ne da ukazovati! To pomisli, Mara!<

Maruša se je zares zamislila.

>Morda si izvoli Reziko.<

To se ji je zazdelo mogoče.

>Morda! Morda! Morda res ni resnosti z ono punico. Morda! Morda je res samo za kratek čas!<

Za trenutek je njena dobra narava ukrotila strast.

>Pa naj bo, kakor ti hočeš!<

>Vendar...<

>Zapiši, da je vse fantovo, ako vzame Reziko Glavanovo. Ako je pa ne vzame, ako je res tako slep, ako se res spozabi, da pograbi ono iz Samote — kar Bog obvaruj — ali katero drugo tako, potem pa mora odstopiti polovico premoženja Reziki Glavanovi. Potem se mora razpoloviti, kar je v hiši in pri hiši.<

>Moj Bog, žena!<

Nada, ki je bila za hip vstala v moževem sreju, se je zopet pogreznila brez sledu.

>Tako bo po pravici. Moj del naj ima dekle. Jaz moram imeti zagotovilo, da mojega nikdar ne bo imelo ono proketo seme iz Samote.<

»Mara! To misel ti je vdihnil vrag. Take muke! Vreči mu zanko za vrat ter ga postaviti pred vislice. Obesiti ga, ako ne bo ubogal! Hu! Grozno! Mara, nikar! Saj si ženska! Saj si človek!«

»Ali ni tako prav?«

Debeloglav je bil ves poten od slabosti in razburjenosti. Videl je, da se ne more izmotati iz zagate, v katero ga je prignala ljubezen do Janeza, do žene, miroljubnost in spravljivost. Pogrešal je odlčnosti. S težavo je pregovarjal ženo:

»Mara! Ti menda dekliča iz Samote ne poznaš. Zato jo tako sovražiš. Pa verjemi, da po nedolžnem! O, ko bi jo ti poznala! Zadovoljna bi bila ž njo in blagrovala bi Janeza, ki jo je našel.«

Maruši so plamtele oči, roke so se tresle, hropela je, kakor ječi zemlja, po kateri divja boj.

»Jaz jo poznam. Jaz sem jo videl. Lepa, prijazna deklica je, da se prikupi vsakemu, kdor jo vidi, kdor govori ž njo. Dobra gospodinja bo, kakor mati, ki je propadajoči mlin otela, da ni prišel v druge roke. Delavna je.«

Maruša je zagrebla roke v lase, kakor bi hotela zatreti misli, ki so se ji rodile ravnokar v glavi. Sopla je kakor gladijator v areni, ki napenja zadnje moči, da bi se otesel tekmeča.

Mož pa ni hotel videti njenih bojov. S prisiljeno hladnokrvnostjo je hvalil Marijanico iz Samote, ker je hotel svojemu ljubljencu ohraniti prostost ljubezni, prostost izbere.

»Janez jo ljubi, akoravno ni je tajil. Toliko ga poznam. In fant si je izbral prav. Nobene ne poznam v obližju take, ki bi se mogla meriti ž njo, tako vrla je po duši in telesu. In ako pride ona na Višavo... ej, žal mi je, ker tega trenutka učakati ne morem, ti ga boš lahko, ako le hočeš, in blagor ti!«

»Haha! Sedaj vem! Sedaj mi je jasno!« je zahreščala Maruša, poskočila kvišku in strupeno pogledala moža, kakor bi hotela prodreti v skrajni kotiček njegove duše, njegovega srca.

»O, sedaj vem! O, prokleti slepar! Tvoja hči je!«

Debeloglav je odrevenel. Žile na sencih so se mu napele. Topo je gledal ženo.

»Ha! Sedaj mi je jasno! Oh, oh, oh! Moj mož si bil, a z drugo si imel otroka. O, tvoja hči je, tvoja je, zato si dajal potuho fantu! Proklet si, ker si se pečal z drugo!«

»Jaz? Kaj si dejala?« ja zastokal mož, kakor bi ječal pod težko grmado, ki ga žuga vsak hip streti. Z rokami je tipal okrog, kakor bi iskal opore.

Ona je stisnila pesti, pomolila mu jih pod nos in ponovila s satansko zlobo:

»Fantova deklina je tvoja hči!«

Grozno sovraštvo je zvenelo iz njenega glasu.

»Joh!« je zastokal Debeloglav in se zvrnil znak na posteljo. Debele kaplje so mu visele na obrazu in tresel se je po vsem životu.

»Pogini! Varal si svojo ženo! O, da mi to že prej ni prišlo na um! Sedaj te poznam! Kako molči! Kako se pritajuje! Haha! Kaj mi pa more odgovoriti na to! Ali se more opravičiti? Molči! O, ne bi molčal, ne, ako bi bil nedolžen!«

Divjala je po hiši in vila z rokami po zraku.

»In jaz, njegova žena, sem zastonj hrepenela! O, ti slepar!«

Skočila je k postelji, prijela ga, stresnila in kričala:

»Reci! Odgovori! Tvoja je! Tvoja! Tvoja hči je! Taji, ako moreš!«

Debeloglav je zbral poslednje moči, pahnil jo od sebe in sedel.

»Žena! Bog ti odpusti! On ve vse! On ve, da sem nedolžen, da me sumničiš po krivici! On naj ti tudi odpusti! O Bog, moj Bog!«

»Pa reci, da ni res!« je ponavljala ona s satansko zlobnostjo.

Pogledal jo je zaničljivo, kakor še nikdar v svojem življenju, pa vendar je bil strt, uničen, brez lastne volje, brez moči, da bi vztrajal še nadalje pri svojih načrtih.

»Kaj še človeka doleti!«

»Ha! Zakaj jo hočeš, ako ni tvoja hči!« je vpila ona zmagoslavno.

»Jaz te ne bom kled. Morda te bo kdo drugi. A tega boš kriva sama! Kakor hočeš, tako spišem testament! Pripravi papir in perol!«

Izkopal se je iz postelje in šel opotekajoč se k mizi.

»Jej! Jej! Jej!«

Žalostno so odmevali njegovi globoki vzdihni po hiši. Podprl si je glavo z obema rokama in strmel predse, kakor bi hotel zbrati razdrobljene svoje moči.

Zena mu je prinesla papir, pero in črnilo pa položila predenj, rekoč:

»Veš, kar sem rekla! Mojo Reziko! Ako je pa ne bo hotel, naj se pa vse razpolovi, vse, vse, kar je na Višavil!«

Sklonila se je in mu gledala v obraz, kakor bi hotela videti, kaj se snuje v njegovi duši. Ali mu sme zaupati ali ne?

»Janez, odpusti! Ako jo ljubiš, res ljubiš iz globočine srca, jo boš vzel. Rad bi ti zapustil, toda... Janez, odpusti! Jaz si ne morem pomagati.«

Pa je vzel pero in si primaknil papir, na katerega so kapljale starčeve solze.

S tresočo roko je polagoma risal črko za črko, besedo za besedo, ona mu pa je gledala v obraz, na roke, na papir in ponavljala:

»Veš, kakor sem rekla... Ravno tako piši! Vzame naj jo ali pa odstopi moj del.«

Neko čudno veselje, podobno veselju nad zmago, se je lesketalo v njenih očeh.

On je pa pisal težko. Zdelo se mu je, kakor bi pisal nekomu smrtno obsodbo. Zato ga je bolelo srce, zato so mu kapale solze z oči, zato so mu stale potne srage na čelu, zato se mu je tresla roka; a ni mogel pisati po svoji volji, ni mogel raztrgati papirja in zlomiti peresa, ker je bil omamljen, kakor drobna živalca, ki se prestraši strupene kače.

»Tu imaš!« je dahnil nejevoljen, ko je skončal in pahnil papir pred njo.

Zmagoslavno so zarežale njene oči.

»Ali si pa res pisal, kakor sem velela? Preberi!«

Kakor stroj brez lastne volje je vzel Debeloglav list in ji bral jecljajoč:

Moj testament!

V imenu Boga Očeta in Sina in Svetega Duha. Amen. Pri popolnoma zdravi pameti in prostovoljno pišem ta testament, ki naj velja po moji smrti.

1. Vse premakljivo in nepremakljivo premoženje zapuščam Janezu Debeloglavu z Visokega, daljnemu svojemu sorodniku, ki sem ga vzel za svojega.

2. Ta naj vzame za ženo Rezo Glavanovo z Globokega, sorodnico moje žene.

3. Ako bi se iz kateregakoli vzroka ta dva ne hotela vzeti, pripade polovica vsega premoženja Rezi Glavanovi.

4. Moja žena Maruša ima stanovanje, obleko in užitek pri hiši do svoje smrti.

Na Višavi, — — —.

Janez Debeloglav.

»Tako, ja!« je vzkliknila Maruša.

On je pa zganil list in ji ga dal, rekoč:

»Tako si ti hotela! Dal Bog, da bi bilo tudi prav! Ako ne bo kaj prav — jaz se bojim — kriva boš ti, samo ti!«

»Tako je vendar po pravici!«

Odrpla je javorjevo skrinjo, položila v predal testament, zaklenila skrinjo in spravila ključ v žep.

Velik kamen se ji je odvalil od srca.

Debeloglav se je pomikal k postelji, ječal je in pritiskal roko k prsim.

»Ali ti je slabo?«

Skrb se ji je prikazala na obrazu.

»Ali ti morem pomagati?«

»Ti? Ti?«

Mož jo je pogledal. In v tem pogledu je odsevalo zaničevanje in očitanje.

Omahnil je na posteljo.

»Moj ljubi mož!« je vzkliknila in skočila k njemu.

»Odpusti, ako sem te žalila! Odpusti!«

Objela ga je, toda on jo je pahnil od sebe.

»Odpusti? Jaz te ne sovražim, toda ta udarec, ta grozni udarec bi mi bila lahko prihranila. Ah, kaj sem zagrešil, da se moram tako zelo pokoriti? Odpusti naj ti Bog!«

Ves zmučen, ves potrj se je vlegel na posteljo in se obrnil v zid. Stresal se je po vsem životu, in solze so mu lile po licu ter mu lajšale srčne bolečine.

Ko ga je ona videla vsega strtega, jo je spekle nekaj v srcu in je začutila, da mu je storila veliko krivico.

»Odpusti, ljubi mož, odpusti!« je viknila obupno, pokleknila k postelji in zaihtela.

Njegovo dušo so pa polnile druge skrbi. Vstajala je bojazen, kaj prinese prihodnost.

18.

Čez nekaj dni potem je zazvonilo zdolaj pri fari z vsemi. »Debeloglav je umrl,« zvedelo se je brž po vaseh in seliščih.

In znanci in prijatelji so vreli k pogrebu.

»Bogat je bil. Možak je bil. Samo otrok ni bilo. Nekateri ima že na zemlji nebesa. — Mi se pa ubijamo in mučimo samo za otroke, pa ni veselja in hvaležnosti. Ta pač ni vedel, kaj je hudo. Za njim se ne bo nihče pravdal. Bog ve, komu je zapustil, ženi ali onemu fantu od žlahte. Pravijo, da ga je rad imel. Fant je zadel. Menijo se, da ga ona ni prav rada imela, da je rajnega vjedala zaradi tega. Eh, ženske so čudne! Cesar same niso zibale, ne vidijo rade.«

Tako so se gredoč pogovarjali.

Umrl je Debeloglav. Po onem dnevu je bilo, kakor bi mu bil kdo porinil nož v srce, ki je potem trepetalo in trepetalo, dokler niso opešale vse moči, in ni onemogel sam.

Maruša je vila obupno roke, ko je videla, da se bliža možu smrtna ura. Vse je poskusila, da bi mu olajšala trpljenje, toda zaman, zaman. Pač pa je čutila, da je sama pospešila moževo smrt. Spomnila se je živo vseh grenkih ur, ki jih je napravila možu s svojo ljubosumnostjo.

»Kaj pa moreš? Ti si imela prav! Kaj misliš, da je bil res tako nedolžen? O, ne bi bil tako voljno potrpel vsega, ako bi bil čist, čist kakor solnce, kakor bi moral mož biti.«

Tako je zavračal zlobni duh vse pojave njene vesti.

Pa jo je vendar bolelo, da je bil mož tako mrzel do nje, da ji ni ničesar naročil pred odhodom v večnost.

Vse si je prizadejala, da bi ujela prijazen pogled njegovih oči, da bi ji voščil dobro, prijazno besedo.

Ko se ni mogla več premagovati, je pokleknila k postelji in ga s solzami v očeh vprašala:

»Ali me ne ljubiš več?«

Njen glas je prosil, prosile so oči, in ušesa so hrepeneče čakala odgovora.

Žarek upanja je posvetil v njegovo dušo.

»Mara! Raztrgaj oni list!«

Glas se mu je tresel.

Hipoma so zginile solze v njenih očeh, kakor kaplja, ki kane na žarečo železo. Zganila se je, ozrla v skrinjo ter posegla v žep, kjer je otipala ključ. In pri tem je občutila razkošno zadovoljnost.

»Samo to te skrbi, samo to? Mislila sem, da imaš kaj drugega na srcu. Nisem li tvoja žena?«

To očitanje ga je užalilo še bolj. Preslaboten je bil, da bi se ji uprl. Pogledal jo je živo in ji zapretil:

»Ta testament te bo še pekel. Tega si ti kriva! Ti! Tako si ti hotela!«

»To naj te ne skrbi!« ga je zavrnila ona kljubujoč.

On se je pa obrnil v stran in ji ni odgovoril. Gluh je bil za njen jok, gluh za njena vprašanja, neobčutljiv za njeno ljubezen in milovanje.

Hrepeneče se je oziral po sobi, kadar ni bilo v hiši Janeza. Vanj je imel uprte oči, kadar je sedel pri njem, z očmi je spremljal fantovo kretanje v sobi. A vendar je bil nemiren pri tem. Zdelo se mu je, kakor bi fantu storil krivico, katero mora, mora poravnati, ker se mu je zdelo, da sicer ne bo imel miru.

Toda kako?

Upiral je oči v strop, kakor bi iskal izhoda, rešilne poti. Z veseljem in hvaležnostjo bi pozdravljal najmanjši migljaj, najskromnejši žarek, ki bi mu posvetil iz teme. Z rokami si je potegnil prek oči, kakor bi hotel strgati mreno, ki mu brani jasen pogled. A na to je očitajoč pogledal ženo, kakor bi ji grozil:

»Ti! Ti si kriva!«

Čez nekaj časa pa je odsevala iz njegovih oči zopet iskrena prošnja:

»Žena, usmili se me!«

Toda drug glas je kričal:

»Prekliči ta testament! Uniči ga! Pokliči može in narekuj nov testament ter razveljavi prvega! Ti si mož, glava, gospodar! Kaj ima ona govoriti pri tem? Njo poslušaj, njo? Ali si ti mož?«

»Tvoja žena je!« se je oglasil drug glas. »Dolžan si ustreči ženi. V miru se loči od nje! Saj jo poznaš, revica je. Otresti se ne more vraga, ki kraljuje v nji. Ne daj ji prilike, da bi te preklinjala v grobu in tako pogubila sebe! Ljubil si ženo, v miru in ljubezni se loči od nje! Dovolj si dal fantu, ker si mu zapisal polovico vsega, dasi ni imel nobene pravice. Ali ga nisi ljubil? Ali ga nisi obdaril? Saj ne veš, ljubi li ono Magdalenino hčer ali ne.«

Silil se je biti miren, toda ne; boja, ki je divjal v njegovem srcu, ni mogel pomiriti.

»Kaj te skrbi, kaj bo po tvoji smrti? Naj gospodari tukaj, kdor hoče! Naj ostane premoženje celo ali ne. Ti boš v grobu čakal vstajenja miren in hladen, ne meneč se za one, ki bodo hodili po tvojem grobu.«

Navzlic vsem pomislekom vendar ni mogel pregnati temnih, nedoločnih slutenj, zbrisati ni mogel neprijetnih vtiskov, ki so mu ostali od trenutka, ko je podpisal usodni testament in s tem menda zapečatil Janezovo usodo, kateremu je morda po krivici omejil prostost, ki jo je bil dolžan pustiti onemu, ki ga je ljubil, katerega je hotel osrečiti.

»Ali je pa bila ta ljubezen čista, nesebična?«

Veliko je trpela v teh bojih Debeloglavova duša. Osvoboditi se je hotela mreže, v katero je bila padla, a pri tem se je vedno bolj zapletala v zanke, dobivala večje rane, trpljenje je rastlo od trenutka do trenutka. Propadal je bolj in bolj. Da bi mogel vsaj popraviti krivico! Da bi mogel vsaj otepi Janeza, katerega se mu je dozdevalo videti ob robu prepada, kamor ga je bil potisnil nekdo, ki ga ni videl, ki se mu je pa vendar zdel znan, tako, kakor je poznal sebe. Rešiti ga je moral, moral. To je zahtevalo krvaveče srce. Slabel je pod težo duševnih bojov.

»Vse mu povem, vse. Zaradi mrvice premoženja naj ne proda ljubezni! Premoženje ni nič... ljubezen povzdiguje človeka.«

Pomignil je Janezu k postelji.

Z ljubosumnimi, nevoščljivimi očmi je spremila Maruša to kretnjo.

Uprlo se je nekaj v nji, in glas ji je dejal:

»Lej, samo njega ljubi. Niti ob zadnji uri se ne spomni tebe!«

»Le čak, kmalu bo drugače!« se je zagrozila potihoma, in neki zlohoten smehljaj se ji je prikral na obraz. »Le kaj mu ima povedati!« Odgrnila si je ruto z ušes, da bi ji ne ušel kak glas.

Janez se je nagnil k bolniku in dahnil šepetajoč, da bi ne mučil bolnika z glasnim govorjenjem:

»Kaj želite, oče?«

»Daj mi roko!« je velel starec s težavo.

Janez je položil desnico v odprto bolnikovo roko.

»O, da bi bil ti res moj sin!« je dahnil starec in stiskal s poslednjimi močmi mladeničevo roko, kakor bi mu hotel vtisniti svo iskreno ljubezen, ki jo je gojil zanj v svojem očetovskem srcu.

Solze ljubezni so polzele po bolnikovem obrazu. Solze so iskriale v mladeničevih očeh spricho te ljubezni. Neznana otožnost se je lotila mladeniča, ko se je tako poslavljaj od nekoga, ki je bil zanj samo ljubezen. Živa ljubezen je bežala od njega v neznane kraje.

Starec je nekaj časa motril mladeniča, in pri tem so mu bolj in bolj vrele solze.

»Janez, jaz sem te ljubil! Odpusti mi, odpusti!«

»Odpustite mi vi, oče, ako sem vas žalil! Ljubil sem vas vedno kot lastnega očeta! Vi mi odpustite! Ne imejte žale misli o meni!«

Janez se je sklonil še bolj, poljubil starčkovo roko in jo močil s svojimi solzami.

Starec je zaihtel. Prsi so se mu vzdigovale. Obupni glasovi so se trgali iz prsi, vroče solze so se mu vlivale iz oči. S poslednjo silo je potegnil mladeniča k sebi, da se je z glavo dotaknil njegove glave, da ga je poljubil v slovo. A na to, kakor bi hotel odvaliti breme, ki ga je tiščalo, je zakričal, da je obupno odmevalo po hiši:

»Da, ti si me ljubil, a jaz, jaz sem te izdal! Odpusti!«

Mladenič se je zganil prestrašen in se ozrl v Marušo.

Le-ta je stala kraj postelje z žarečimi očmi in je ostro opazovala možev obraz, da bi videla, kaj se godi v njegovem srcu, v njegovi duši. Zdelo se je, kakor bi bolnik v zadnjem hipu skušal razdreti njene načrte. Zato je stala na straži, da bi prestregla roko, ki je hotela prekrižati njene račune.

Bolnik je ni hotel pogledati, da bi mu ne upadel pogum.

Ko se je dovolj zjokal in umiril, je uprl oči ljubeznivo v Janeza in nadaljeval iskreno:

»Janez, odpusti mi. Testament...«

Sedaj se je Maruši zasvetilo.

»Hahaha! Testament! Testament!«

Zakrohotala se je zlobno in odrinila fanta od postelje in stopila med Janeza in moža.

Janez je ves začuden pogledal Marušo, a ona je zapičila oči v bolnika, da mu je zastala beseda, ki jo je imel na jeziku.

* Debeloglav je milo pogledal Janeza, kakor bi jemal slovo in prosil odpuščanja.

Ko pa je pogledal ženo, mu je šinil izraz zaničevanja preko obraza in bolesten krik se mu je izvil:

»... Ti si kriva!«

Grozno so zveneale po sobi obupne besede, kakor bi klicale maščevanja.

Janeza je zbolelo v srcu, ker je začutil vso neznano boleost, ki je mučila bolnika. Zasmilil se mu je in vroče solze so se mu udrle. Stopil je k postelji, da bi zvedel ono skrivnost, ki mu jo je hotel zaupati bolnik. Zdelo se mu je, kakor bi ne imel nikdar miru, ako ne izve skrivnosti, ki jo je imel bolnik na srcu.

Toda Maruša ga je pahnila od postelje in se osorno obregnila: »Kaj mu težiš zadnje ure? Prej si mu grenil življenje in še sedaj ne miruješ. Poberi se!«

Grozno so spekle te besede mladeniča, ki se je čutil popolnoma nedolžnega.

Gredeč je pogledal moža, ki ga je ljubil kot očeta, kakor bi mu hotel pritisniti poljub hvaležnosti ob slovesu, in je šel ven, ven, da se je zjokal. V dno duše se mu je pristudila ženska, ki ga je tako brezčutno odgnala od postelje, kjer je ležal bolnik, kateremu je bil dolžan toliko hvaležnosti, toliko ljubezni, kateri je imel ravno zanj neke skrivnosti. Kaj ima še na srcu?

»Kaj te tako skrbi testament? Jaz ga imam. Vidiš?«

Rekoč je potegnila iz žepa ključ in mu ga pokazala.

»Meni kaj naróči! Ali nisem tvoja žena?«

»Ah!« je zastokal Debeloglav iz globočine. Izraz največjega obžalovanja je spremljal ta vzdihljaj, kakor bi mož obžaloval vse življenje. Ta hip je začutil neznano boleost, in obšla ga je želja, da bi bil rešen teh neznosnih muk. Obšlo ga je spoznanje, da nima ničesar več na svetu, da je tukaj odveč, da mora od tod čim prej tem bolje. Zaželel si je, da bi prišla smrt in ga objela z onimi belimi, koščenimi rokami, da bi ga že skoraj pritisnila na prsi, da bi ne mogel več dihati, da bi več ne videl ljudi, med katerimi živi, ki so se mu pristudili vsi, vsi, a najbolj ona, ki mu je bila žena. Nič več je ni hotel pogledati ne govoriti ž njo. Zamizal je in čakal smrti hrepeneče, in njegova duša je vpila:

»Otmi me! Otmi me!«

Življenje na zemlji mu je zamrzelo.

Zastonj je jokala Maruša ob postelji, zastonj je čakala, kdaj jo bo mož pogledal, zastonj je napenjala ušesa, da bi ujela njegovo besedo.

Bolnik je ležal mirno. Od ure do ure se mu je slabšalo. Vzdih za vzdihom se je izvijal iz njegovih prsi, kakor bi si duša trebila pot iz telesa. Ničesar ni več potreboval. Vsega je prevzelo hrepeneje po rešitvi.

In prišla je težko pričakovana rešiteljica. Dahnila je ledene sape v bolnega moža, da je zatrepetal.

»Mrtev!« je viknila Maruša obupno in se zgrudila na mrtvo telo.

Njeno dobro srce je sedaj zmagalo demona, ki jo je dotlej dušil, ji narekoval besede, vodil njene misli in poglede. Solze kesanja so kapale na možovo truplo.

»Mrtev!«

Nič več ni videl njenega kesanja. Njegova duša se je veselila osvobojenja.

Položili so mrtvo telo na oder. Ljudje so prihajali kropit, in dolga vrsta prijateljev in znancev je spremila telesne ostanke na pokopališče.

Otožno je stopal za krsto Janez in vso dolgo pot se mu je zdelo, da nesó tudi nekaj njegovega na pokopališče, da bodo nekaj zakopali, kar bo še potreboval, in ves čas je mislil:

»Kaj neki mi je hotel povedati?«

Nihče mu ni mogel dati pojasnila. Ko je pa videl Marušo vso strto in skesano, ga ni obšlo sočutje, ker se mu je zdelo, da ona pozna skrivnost rajnega.

»Zakaj se je takrat vrnila vmes?«

Zdela se mu je zoprna.

Dolgo, dolgo je ostala Maruša na grobu.

Ječala je, kakor duša v vicah, ki se očiščuje grehov.

»Ljubi moj, odpusti!«

In neki glas je dejal:

»Vstani! On ti je odpustil, saj je bil tako dober, tako prizanesljiv.«

Svesta si odpuščanja, se je potolažena vračala, opotekajoč se na Višavo.

»Janez, sedaj boš pa ti gospodar na Višavi!« je dejala Maruša fantu, ko sta stopala v breg.

Ostro ga je pogledala, da bi videla, kaj se godi v njegovi duši.

Janez pa je začutil prostost, in njegov duh je splaval v Samoto ter ondi kramljal z Marjanico.

»Marjanica, jaz te ljubim.«

V zavesti prostosti se je kopala njegova duša v razkošnem veselju.

19.

Hiša, iz katere ponesó mrliča, je pusta, prazna.

Prazno je bilo na Višavi. Prazno in tako pusto. Janezu je manjkalo nečesa, ob kar bi se opiral, kjer bi zajemal moči, kjer bi pila njegova duša ljubezen. Ej, srce, ki ga je ljubilo, so zakopali v zemljo. In ko je bil sam in ga je prevzel oni neznosni občutek zapuščenosti, ga je objela otožnost in mu izvabila solzo za rajnim. Pregrešno se mu je zdelo potopiti žalost v radosti in izročiti ljube spomine za dragim pokojnim dobrotnikom pozabljivosti, dasi je dobro vedel, kje bi našel radosti in veselja.

»Marjanica, skoraj boš moja žena, in potem bom zopet srečen.«

Tako je tešil srce, ki ga je vleklo dol v Samoto.

V tej puščobi na Višavi, ki ga je trla po smrti Debeloglava, ga je krepila zavest, da je sedaj prost, svoboden in neomejen gospodar Višave. Njegove oči so zrle ponosno po brdu in merile njive in travnike ter štele jelovje. V duhu je precenjeval, koliko bi bilo vse premoženje vredno, in zadovoljen je bil ob svojih računih. Sedaj je pač začutil, kako je navezan na ta svet, kako se mu je priljubilo bogastvo, kako nesrečen bi bil, ako bi moral sedaj vse to popustiti, in hvaležen je bil očetu, ko se je spomnil, da mu je on pripomogel do bogastva.

»Očka moj, ti boš z menoj zadovoljen. Ubogal sem te. Most do sreče stoji, bogastvo je moje in Marjanica. O, ko jo boš spoznal! Vesel jo boš in ponosen name, ki sem si jo izbral.«

Maruša je bila čmerikava. Zdihovala je po kotih, poklekovala in ihtela za rajnim.

»Odpusti!«

Kakor bi ji ležal težak kamen na srcu, jo je tiščala zavest, da se je mož z nevoljo v duši ločil od nje, ta dobri, prizanesljivi mož, ki je potrpežljivo prenašal vse muke, ki mu jih je prizadevala tolikrat njena strastna ljubosumnost. Ej, in kako ga je sumila po krivici! Kdo ve? Kdo ve? O, ko bi vedela resnico! In to je peklo! To je bolelo, to jo je težilo, a tudi solze niso mogle olajšati njenega trpljenja, izbrisati nesrečnih spominov.

Molila je za svoje spokorjenje, za odpuščanje svojih grehov, ker se ji je zdelo, da mož ne potrebuje njene molitve, da se je dovolj spokoril na zemlji, saj ga je mučila leta in leta, morda po krivici. O, ko bi vsaj to vedela! Nikogar ni imela več na Višavi, ki bi ga ljubila, in grozno se ji je zdelo v tej samoti.

Nekaj je morala imeti, česar bi se oklenilo njeno srce, ker sicer se ji je zdelo, da mora obupati od osamelosti. Toda onega, ki bi mogla in morala imeti rada — Janeza, tega ni mogla imeti, temu ni mogla zaupati, tega se je bala. Zakaj slutila je, da ga še nekaj veže na Samoto, in ta slutnja je vzbujala zopernost, na drugi strani pa je čutila, da mu je storila krivico.

Rajni mož mu je hotel zapustiti vse premoženje, a ona mu ga je polovico odjedla; mož mu je hotel pustiti svobodo pri izbiranju neveste, a ona se je upirala mladeničevemu nagnjenju. Ali je imela pravico, usiljevati mu nevesto? Veliki so bili ti dvomi.

Zahrepenela je po Reziki. Zdelo se ji je, da najde pri njej utehe, da se okrepi ob njenih krepostih. Zdelo se ji je predolgo, da bi čakala osmine, ob kateri se snide vsa žlahta na Višavi, kakor je navada. Sama ni mogla po njo, zato je nekega dne v mraku drsala v dolino tja v Hudo luknjo, v bajto Kokotove Jere.

»Jera, pomagaj mi!«

»Jazes! Jazes! Maruša, kaj pa ti je?« je vzkliknila Jera sočutno.

»Vsa si objokana! Vsa si prestrašena!«

»Saj veš!«

»Joj, za dedcem bi tako jokala, za dedcem? Boga zahvali, da ga več nimaš! Jej, ko bi ti vedela, kako se brez dedca lahko živi, kako se lahko služijo nebesa! Vesela bodi in Boga hvali, da si enkrat tako!«

»Ti ne veš!«

»Saj me tudi nikoli ni skrbelo! Mari so mi bili vsi dedci od kraja! Sedaj ti pa rada pomagam, kar hočeš. Mari se bojiš pekla?« Maruša jo je debelo pogledala.

»O, ako imaš kaj na duši, mi le zaupaj, da se rešiš, ako je mogoče. O, jaz vem, kaj je to, ako ni človek sam, kakor sem jaz. Jaz sem pa lahko sveto živela.«

>E, veš kaj, saj tudi jaz nisem taka grešnica. Včasih seveda sem njega jezila, pa že vem, zakaj sem ga, pa to mi je odpustil, to me ne teži. Take pomoči mi ni treba, se bom že sama izkopala, ampak...<

>Joj! Kaj drugega? Ako je le v moji moči, pa bodi brez skrbi.<
Maruša je sedla.

>Lej, na Globoko mislim poslati koga k sestri. Pa poslala bi ga že, pa mu ne zaupam, pa sem si mislila: Jera pojde.<

>O, saj tudi grem, samo povej, po kaj!<

>Povej, da mi je umrl mož — Bog se ga usmili —, da sem sedaj sama, da bo v ponedeljek osmina za njim, da naj pride sestra semkaj, toda dekle, moja Rezika, ta mora priti pa kar s teboj. Veš, tako ji povej, Rezika prav precej!<

>Dekle?<

>Da, dekle! Ta je moja!<

>O, križ božji, tvoja? Tvoja, pa nisem vedela ničesar? O, ti hinavka, ti...<

>Jaz? Kaj pa misliš? Ali bi mi rada kaj v oči vtikala, kali? Ne boš! Mi nimaš za kaj! Da, vidiš! Samo molči, to ti povem!<

>Pri meni je pa res treba oprezovati, kakor bi bila jaz taka klepetulja. Maruša, nič te nimam rada, ker mi ne zaupaš vsega! Ali ne molčim kakor grob?<

>Veš, molčati moramo. Pa ti vendar povem. Moja Rezika je sestrina hči, pa naša — nevesta. Veš, za našega fanta sem jo izbrala!<
Jera je poskočila pri teh besedah.

>Še enkrat mi povej: fantova nevesta je?<

>I, seveda, saj veš, da ne moremo biti tako.<

>Jazes! Jazes! Kaj bo ona v Samoti dejala, ki je že vsa pri vas?<

>Hahaha, pod nosom naj se obriše! Ali ti kaj več veš?<

>I, seveda vem! Saj mi je enkrat dva petelinčka v kurnik potlačila, da bi zanjo delala. Prav ji je, da ne bo nič, saj sem se ju branila, pa se jima nisem mogla ubraniti.<

>Pošast!< je viknila Maruša.

>O čast Bogu, da ne bo nič! Seveda bi se rada širokoperila na Višavi, o, pa se ne bo! Maruša, ti ji znaš zmešati štrečno, tej stari grešnici v Samoti. Prav precej grem po nevesto.<

>Pa nikomur ne žugni, kar sem ti povedala. Zjutraj pa pojdi.<

>Joh, saj bi šla precej, ko bi ne bila noč, in bi bila spočita. Bom pa zjutraj zgodaj vstala. Veš, da me skrbi. O, ti si vendar previdna, ker si mu sama poiskala nevesto.<

>Pa povej moji sestri, da se je vse dobro izšlo, kakor si je bila izmislila ona.<

Maruša je nekako pomirjena šla domov. Ej, pa sedaj je bila šele prav zadovoljna, da je narejen testament, ko je izvedela, kako si Magdalena prizadeva, da dobi Višavo. Skoraj smejala bi se bila.

Zora je še sanjala za gorami, ko je Kokotova Jera že vihrala po poti na Globoko. Radovednost jo je zgodaj zbudila in spravila na pot. In sedaj je hitela, hitela, da je ruta na glavi plapolala, kakor griva dirjajočega konja, in krila so šumela, kakor veter v gozdu.

Tega dne se je smehljala Maruša sladko, kakor mati, ki obljudi otroku lepih igratic, ako bo priden.

Janez tega ni bil vaju, zato mu je bilo neprijetno njeno pomenljivo smežkanje in pomežikovanje. Napenjal je duha, da bi prdril to krinko in videl, kaj je zadaj. Nadejal se ni nič dobrega, zato je bil vznemirjen.

»Kaj neki bo?«

In bila mu je vedno za petami in govorila ž njim ljubeznivo, kakor bi hotela popraviti, kar je bila zagrešila prej.

»Janez, kako sem vesela, da si pri nas! Kaj bi počela brez tebe sedaj! O, kako je prav tako! Rajni je prav ravnal, ko si je izbral tebe za naslednika in gospodarja na Višavi!«

Solnce je tonilo za gore. Janez in hlapec Jurij sta sedela pred hlevom in gledala v dol, od koder sta speli dve ženski v breg.

Ugibala sta, kdo prihaja tako na noč. A oni sta se bližali bolj in bolj.

»Kokotova Jera je! O, Bog nas varuj!« je zagodrnjal Jurij. »Ali poznaš drugo?«

Janez je odmajal.

Ko sta prišli vštric, se je zarežala Jera in sunila spremljevalko s komolcem:

»Viš, to sta naša fanta!«

Spremljevalka — naša stara znanka, Glavanova Rezika — ju je pogledala in na njenem obrazu se je prikazal radosten nasmeh; usta so se ji raztegnila, da sta se pokazali dve vrsti rumenih zob predrzno, kakor bi bili prišli ravnokar iz zmagoslavnega boja.

Kakor bi bila omamljena, sta moška gledala za njima, dokler jih ni sprejela Maruša v veži.

»O, moja Rezika! Sem, na moje srce!«

Maruša je razprostrla roke in objela Reziko:

»Omak! Cmak!«

»Hahaha!« se je zakrohotal hlapec. »Ali si jo videl?«

»Videl!« se je namuznil Janez.

»Tej bi se bolj podale hlače. Take pa še ne!«

»Nikoli še ne! Bog zna, odkod je?«

»Z našo staro se poznata; saj si videl, kako jo je pozdravila. Bo že tam odkod iz njenih krajev.«

»Misliš morda od žlahte!«

»Kajpak od žlahte! No, veš kaj, všečen nisem, tudi nisem še slišal, da bi se ženske kdaj pričkale zaradi mene, pa te, te prikazni bi jaz vendar ne vzel, kakor gotovo sem Jurij.«

»Jaz bi tistega tudi rad poznal!« se je nasmehnil Janez in se z roko podrgnil po hrbtu, kakor bi hotel pregnati mraz, ki ga je obšel ob njenem pogledu.

Toda še istega večera je Janez zvedel, komu je korenjaška Reza namenjena.

Povečerjali so bili.

Pri večerji sta se Janez in Jurij ves čas suvala pod mizo, in dobrodušni Jurij se ni mogel vzdrževati, vedno mu je uhajal smeh, da ga je Maruša svarila:

»Klada stara, kaj se režiš, kakor cigan belemu kruhu! Ti!«

Janez si je grizel ustnice. Po večerji se je hotel hkrati z Jurijem posloviti od sklede, toda Maruša ga je potisnila nazaj, rekoč:

»Sedi! Nocoj se nekaj pomenimo!«

Janez je radoveden obsedel in potuhnjeno motril dekliča. In to opazovanje je vzbujalo neko čudno zopernost.

Jera je bila utrujena. Zato je brž poiskala posteljo zgoraj pod streho.

»Lahko noč! To rečem: srečna sem, ker jo poznam. Ne, take pa ni, pa jaz jih dosti poznam. Fant, prste si oblizni!«

Janez si je pa mislil:

»Kaj sanja, ali blazni, ali kali?«

Ko so ostali sami trije v hiši, je začela Maruša:

»Oh, velika nesreča je zadela našo hišo, ko je Bog vzel k sebi gospodarja.«

Pri tem spominu je zakrila obraz s predpasnikom in zaihtela. Janezu pa so splavale oči do dekliča, ki je tudi povešala oči, a ji je vendar neka navihanost igrala ob ustih.

»Pa kaj moremo drugega si pomagati, kakor moliti zanj. Oh, le molita zanj, otroka moja, zakaj dosti dobrega je vama storil dobri moj mož...«

In zopet je poteklo nekaj solz.

»Gospodariti nima sedaj kdo na Višavi in gospodinjiti tudi ne, zakaj jaz sem tudi že slaba, kaj bi prikivala, kar je reš. Gospodarja je treba pri nas in gospodinje, tako ne more biti. Gospodar boš ti, Janez, in gospodinja... khm, khm... mlad človek je neumen, ker pamet ne dozori tako kmalu, gospodinja bo pa moja Režika, hčerka moje sestre. Taka je volja rajnega očeta.«

S težavo je stisnila še nekaj drobnih solzic.

Janezu so pa vstajale velikanske in gorostasne slutnje, ki so vzbujale grozo, krohot in upor. Strmel je v Reziko, ki ga je včasih hrepenče pogledala.

»Pa saj smo domači. Otroka pa tudi nista več, zato ne bom govorila tako v okolistavah, ker treba ni, ampak, Janezek moj,« sedaj je Maruša vstala spričo slovesnega trenutka in pokazala s prstom deklico. »Rezika je tvoja nevesta!«

Janezu je šinila vsa kri v glavo, da ga je kar vzdignilo s klopi in se je zakrohotal.

»Le veseli se, otrok moj!« Obrnila se je k Reziki: »Rezika, tukaj imaš ženina.«

Rezika je tlesknila z rokami in se veselo zarezala.

»Sezita si v roke in obljubita, da se vzameta!«

»I-jov! Lej me, ako me češ! Všeč si mi, ker si tak kerlc,« je vpila Rezika in mu prožila desnico.

»Jaz te ne maram!« je viknil Janez jezno in se odmaknil.

Maruša si je bila pač svesta odpora, ker je ni iznenadil prav nič.

»Tvoja nevesta je! Maraj jo sedaj ali ne! Tvoja bo, nič se je ne brani! Jaz sem ti jo izbrala.«

»Pa jo vi imejte! Nevesto si bom že sam izbral!« Pobral je klobuk in se pokril. Ej, kako je kipelo vse po njem! Zavedel se je bil šele prostosti, a tu ga hoče že nekdo ukovati v verige, in v take!

»Teta, spoštujem vas, toda prostosti vzeti si ne dam. Sedaj sem jaz gospodar, svoboden sem in nevesto si poiščem sam. To pa posilite komu drugemu!«

Pogledal jo je zaničljivo in šel.

»Hahaha,« se je zakrohotala Maruša. »O, tiček, ti boš še krotak! O, le čakaj, sedaj je šele dobro jutro. O, te bomo že še oštrkali!«

Reziki se je mladenič, ki jo je tako predrzno odklonil, zameril. Oči so ji zaplamtele, kakor blisk za gorami, obrvi so sršele, in v rokah se je zganila spavajoča moč, da so zatrepetale, da so se krivili prsti in zgibali v trdo pest. Zaigralo je v njej veselje pokazati svojo moč in se maščevati.

Zamahnila je z rokami in rekla:

»Teta, ali ga čem? Bo videl!«

Maruša jo je prijela in tolažila:

»Rezika, nikar, prezgodaj je šel! Telička se mora najprej ugnati v hlev, potlej se ga pa strahuje.«

»To bi ga!«

»Ta bo še krotak. O, le naj leta še sedaj, dokler je prost, potem bo druga, zakaj ti si dekle!«

»Teta, jaz vas imam rada!«

Maruši se je zdelo dobro, sklonila se je k Reziki, potisnila jo na stol ter objela.

>Rezika, midve bova eno, naj pride karkoli.<

>Cmak! Cmak!<

(Dalje prihodnjič.)

Franjo Neubauer:

Spomini vam pojó

*Fantje, spomini vam moji pojó,
moja mladósti vam popeva.*

*Jasno se boči nad vami nebo,
solnce pomladno vam seva.*

*Vi ne poznate meglá,
niso vam skriti vrhovi gorá.*

*Skozi meglé vam pogledi prodirajo,
v sivo jesen se pogumno ozirajo.*

*Veste, da góri nad vami
solнца žareči je sviá,*

*da le sedaj za meglámi
kratke trenutke je skrit.*

*V srcu je, polnem ljubezni,
rádost in sreča domá,*

*vaša usoda je v roki železni,
ki ne boji se svetá.*

*Fantje, na dneve mladostne spomini
vaši mladósti pojó.*

*Moja smehljá se otožno v daljini,
več je od tamkaj ne bó!*

Dolžnost izpolnjuj

(Po Smilesu priredil Ant. Anžič.)

Kdor je spoznal, kako je dolžnost nekaj velikega, vzvišenega, da svetega, in je res pravi človek, ta bo svojo dolžnost tudi rad izpolnjeval. Kajpada pot dolžnosti ni vedno gladka. Prav vsakomur se stavijo na tej poti ovire: ali dolžnosti prav jasno ne spozna, ali pa se mu zdi pretežka. Kdor pa je pravi mož, se vpraša samo: Je li to moja dolžnost ali ne? Ako spozna, da je, si pravi: To moram! To hočem! To bom!! Ako se prepriča, da ga dolžnost kliče, ji pogumno in vztrajno sledi, ne da bi se zmenil za hvalo ali grajo ljudi. Vse odloči pri njem volja, krepka volja!

1. Voljo imajo ljudje raznovrstno. So ljudje, ki imajo krepko voljo, a je usmerjena v slabo; vtepejo si kako

slabo stvar v glavo in jo hočejo na vsak način doseči; so strašno trmasti; njihov značaj je grd. Tako si je Aleksander Veliki s svojo neupogljivo voljo podjarmil svet in nazadnje zdihoval: »Kaj naj storim, ko ni nobenega kraljestva več, da bi si ga podvrgel!« Kakor da bi bila naša dolžnost, si pridobivati bogastvo in ljudi pehati v nesrečo! Kdor tako dela, je grd značaj in naj ima še tako jekleno voljo!

Ako je naša volja uravnana v dobro, da vztrajno in odločno stremi za dobrim, pa lahko prinese mnogo blagoslova pojedincu in družbi. Človek dobre in krepke volje vtisne svojim delom pečat svoje moči, vpliva na svojo okolico, vpliva na ves svoj narod.

Poleg ljudi s krepko zlo ali dobro voljo pa so še taki, ki imajo jako šibko voljo ali pa je sploh nič nimajo. To so ljudje brez značaja. Njim je vse eno, nič jih ne skrbi, za nič se ne brigajo. So kakor cunjica na drogu; kamor veter potegne, tja se pa nagnejo; ali pa so kakor ljudje, ki obračajo plašč vedno po vetru, so ljudje brez vsakršnih načel.

2. Da bomo mogli torej vršiti svoje dolžnosti, si moramo voljo požlahtniti in utrditi, okrečiti; saj tvori krepka volja v zvezi s pravimi načeli nekaj velikega: lep značaj! Oboje je potrebno: razum razsvetliti z znanjem pravih načel, razum pa potem sveti volji, da se načel oklene in življenje po njih uravna.

Kako malo vpliva na pravo življenje golo znanje, ki si ga pridobimo v šoli, ako volja nima moči! Zato pa treba voljo vzgajati, negovati, krepiti, in sicer takoj v mladosti! Kakor si telesne spretnosti in duhovne zmožnosti izpopolnimo z vztrajno vajo, tako si tudi voljo utrdimo z vztrajno vajo. Začnemo si voljo utrjevati, kakor hitro se zavemo pameti. Ubogati mora človek že kot dete in z vztrajno vajo mu pokorščina postane lahka. Poleg tega se mora v mladosti tudi že premagovati in si odrekati. Vzgajajo mu voljo najprej starši in njihovi raznovrstni namestniki; ko začne dozorevati, pa njihovo delo nadaljuje sam s samovzgojo.

Prav je, da rečemo še besedo o šoli, ki naj bi nadomestovala vzgojo domače hiše, pa prečesto mladino samo uči, ne da bi jo tudi vzgajala. Učenci postanejo razumni, ne pa tudi verni; pridobe si morda učenosti, a premalo modrosti; postanejo kulturni, a ne tudi dobri! Nekaterim je kultura vse, pri tem pa se jim izmaliči vsa natura; kultura jim je bog, vse drugo pa neumno in zastarelo, zaostalo. Smejejo se staromodnim krepostim: pridnosti, zatajevanju, odločnosti, samostojnosti. Nad vsem dvomijo; sami nič ne storijo, dela drugih smešijo. V nič ne verujejo razen vase; sami sebe postavljajo na oltar. Kako ničvredno je torej vse njihovo znanje v primeri z zakladi srca, katere bi si lahko pridobili s pravo vzgojo in samovzgojo! Kako visoko vzvišen nad njimi je Newton (Njutn), eden največjih mož

zgodovine, ki je vkljub svoji veliki učenosti skromno izjavil: »Zdim se sam sebi kakor otrok, ki se igra na morskimi obali, pa mu buči ob nogah še neraziskano neskončno morje resnic.«

Vse premalo je, ako kdo goji svoj razum in ga bogati z znanjem, ne da bi vsaj v toliki meri skrbel tudi za vzgojo svoje volje! Voljo pa vzgajamo, ako dosledno delamo to, kar nam razum pokaže kot dobro. Da voljo utrdimo, ne zadostuje želja, biti dober, ampak treba je dobro in pravo delati, delati, delati! Človeško življenje prepleta delo in trpljenje, telesno in duhovno. Plemenito delo nas vzgaja, lenoba pa kvari telo in dušo. Devet desetih hudobij in bede na svetu izvira iz lenobe! Brez dela in blagostanja ni napredka. Če se moraš boriti s težavami, pretolci se skoz nje! Lenoba pa je kakor rja, pokvari ti duha in telo in celo bolj utruja ko delo. Šola težav je najboljša šola za voljo, pa tudi srečo privablja. Že Aristoteles je rekel, da si srečen ne le, ko svoj cilj dosežeš, ampak nič manj že v borbi zanj. Bojuj se z ovirami in premagal jih boš; same in zlepa se ti pa seveda ne bodo umaknile. Ko gledamo uspehe svojih ljudi, se kaj redko zavedamo, da so uspehe dosegli šele nazadnje, prej pa so doživljali kdo ve koliko neuspehov, a se jim niso dali oplasiti; ponesrečilo se jim je prvič in drugič in še in še, a končno so cilj le dosegli, ker so pač imeli vztrajno voljo in so delali, delali! Mnogi, morda smo med njimi tudi mi, pa si želijo uspehov, ne da bi se zanje trudili! Kakšni slabiči in zanikarneži so! Saj se vendar brez »muje« še čevljev ne obuže, pa boš brez truda, brez dela in trpljenja dosegal visoke cilje?! Vse, kar je vredno imeti in uživati, se da priboriti samo z veseljem in vztrajnim, često kaj napornim delom! Sčasoma se bomo celo prepričali, da nam je prav vežbanje telesnih in dušnih zmožnosti v borbi za cilj pripravilo še več čiste sreče, ko dosega cilja samega, po katerem smo hrepeneli. Delati moramo, pa prepričani bodimo, da prav nobeno pošteno delo ni izgubljeno, nekaj semena vedno pade na rodovitna tla. Radost in sreča izvirata iz dela in delavnosti, nikoli iz brezbriznosti in zanikarnosti. Delo nam je zvest prijatelj in tolažnik, ki nam daje plemenitost vkljub našim slabostim, nas čisti, nas varuje skušnjav, nam pomaga tudi v dnevih bridkosti nositi še tolikšno breme, pa mora pred njim umolkniti vsaj začasno še tako pekoča bolečina. Treba je le, da premagamo prvo plahost, zoprnost, ki nam jo morda vliiva, pa nam bo delo samo vir zlahodne radosti in najsaj bi cilja niti ne dosegli! Kdor po zgledu črnogledih ljudi smatra delo za svojega sovraga, ta ne ve, kaj je radost. Ali morda ni vesel in srečen dober delavec, ko vidi, da mu uspeh kar raste pod rokami in je kakor iz njega porojen, pa naj bo ta delavec poljski hlapec ob žetvi, stavbenik ob hiši, kipar ob sohi, pesnik ob pesnitvi ali pa pisatelj ob svoji novi knjigi!

Ena največjih nevarnosti za doraščajočo mladino je *lenoba!* Kultura, prečesto le zunanja politura, je neredko združena z dušno propalostjo. Površen, malomaren, len mladenič pride tako daleč, da ne veruje ničesar, ne spoštuje ničesar, ne upa ničesar. »Saj je vse eno! Prava reč, če storim to ali ono!« tako govori. Pa vendar ni vse eno! Vsak človek ima na svetu izpolniti svojo posebno dolžnost, svoje posebno delo in nalogo. Ako tega ne stori, trpi zato sam, trpijo pa z njim vred in radi njega tudi drugi! Lenuh nima nobenih načel in nobenega prepričanja; o veri nima pojma; nič ne hrepeni po kakem višjem življenju, po plemenitih mislih, svoj značaj požlahtniti mu je deveta briga. Njegova lenoba daje pa še slab zgled in še druge okuži. Ničvredno je tako življenje in pokosi ga zgodnja smrt.

* * *

Koliko mož in novih velikih del bi svet dočakal, ako bi ljudje imeli *več odločnosti!* Kaj vse bi se storilo, ako bi bilo več korajže! Saj voljo še imamo, voljo, samo ne storimo ničesar in roke križem držimo. In vendar nam nestorjeno in nujno potrebno delo kliče: »Tak stori že vendar kaj! stori, stori!« Manjka pa nam odločnosti, bojimo se namreč ovir in težav, prešibka je naša volja. O, da nas ni sram! Dve reči sta nam nujno potrebni: zavest dolžnosti in izpolnjevanje dolžnosti. Če svojo dolžnost spoznamo, se je tudi pogumno lotimo! Nikar ne cincajmo, proč vsa neodločnost, proč vsako polovičarstvo! Pogumno na delo, pa naj se nad nami zruši nebes! Kako je govoril veliki apostol narodov, sveti Pavel? »Pripravljen sem, da se dam radi imena Gospoda Jezusa ne samo zvezati, ampak da celo umrjem!« Tako govori celi mož: Pripravljen sem za svojo dolžnost tudi trpeti in celo umreti, če bo treba, ne pa, kakor često stokamo mi: Morda bi se dalo kaj poskusiti, če ne bo pretežko. Kakšne slabiče je naredila iz nas kultura!

Začnimo resno in vztrajno vršiti vsak svojo dolžnost! Že domača hiša nam daje prelepo priliko, da vršimo vsakovrstne dolžnosti: do Boga, do sebe, do bližnjika in si s tem utrjujemo voljo in tako gradimo stavbo značaja in življenjske sreče.

Urednikova beseda

G. v Šoštanj: Vašo »Našo misel« sem prejel in Vam jo bom v kratkem z oceno vred vrnil. Zaradi velike zaposlenosti mi ni bilo mogoče takoj.

V. L. v Rog. Slatini. O Tvojem spisu Ti bom poročal pismeno in Ti obenem odgovoril in pojasnil nekatere stvari, o katerih me vprašuješ.

F. H. — **Bloke.** Pesmi »Obšit' ljubezni« ne morem priobčiti. Ne rečem, da ni v njej fantovske miselnosti in šegavosti. Je primerna tako za privatno zabavo za smeh in kratek čas. Toda za tisk pa že mora biti primerna oblika in lep jezik. Tega ji pa prav manjka.

Pismo. Prejel sem pismo, ki se mi zdi primerno, da ga vsi čitatelji »Kresa« preberete. Takole se glasi:

»Kmalu bo deset let, ko sem zapustil fantovski stan. Pa vseeno v prostem času še rad vzamem v roke za razvedrilo in pouk glasilo fantovske organizacije, katere član sem bil od nje ustanovitve pa do zime njenega življenskega delovanja. Koliko lepih spominov na preteklo mladostno dobo.

Zagorel je fantovski »Kres«. Marsikateri bi se čudil, ko bi videl pri meni fantovski list, ko se pa že davno ne morem več prištevati fantom; zato sem zelo dvomil, bi li postal naročnik tega novega fantovskega lista? Pa več številčk, ko sem prečital tega lista, bolj se mi je dopadel. Zato sem se odločil na Vašo pobudo si ga naročiti v nadi, da bo še vedno bolj zanimiv in poučen. Pripomnim pa iz skušnje, da bi bilo sedaj moje življenje še bolj srečno, čeprav vemo, da smo v dolini solz, ko bi bil jaz prejel potreben pouk glede ženitve proti koncu mojega fantovskega življenja. Pozneje, toda prepozno, sem čital v listu »Mladost« št. 2 in 3 leta 1927. pod naslovom »Orlovska pisma«, ta prepotreben pouk in nasvete za marsikaterega fanta, ki se odloča njegova in njegovih potomcev usoda za celo življenje. Želim, da bi nudil fantom kaj podobnega v pouk tudi »Kres«. — Glede zadnje želje se bo uredništvo potrudilo, da dobi temeljite sestavke za prihodnji letnik. Pa tudi letošnji »Janez z Visokega« bo podal fantom globoke nauke glede ženitve.

Drobiž

Dva stara sirarja. Dva stara moža Ali Galib bej in njegov prijatelj Regheb paša sta se naselila v Pancelčah, preprosti vasi Transilvanije in izdelujeta sir.

Kdo je Ali Galib bej? Bil je nekoč odličen častnik turškega in upravitelj Male azije. Ljudstvo ga je zelo ljubilo. Kemal paša, predsednik in diktator Turške republike, pa je videl v njem svojega velikega in nevarnega nasprotnika, zato ga je iz domovine

izgnal. Ali Galib je šel najprej v Bulgarijo in se tu sešel s svojim starim prijateljem Regheb pašom. Regheb paša pa je še pod sultanovo vlado sopedpisal Kemalovo smrtno obsodbo in mu je seveda postal nemogoč. Rešil se je z begom.

Skupaj sta se starčka naselila v vasi Pancelče. Treba je pa bilo tudi jesti, kajti s propadom sultana sta se tudi onadva, čiju dvor se je nekoč lahko kosal s samim

sultanovim dvorom, izgubila vse, prav vse! Kot spretna in vse življenje delavna moža sta se brž ozrla naokoli in spoznala, da v Transsilvaniji pojedo veliko sira. Zakaj bi torej ne izdelovala sir in se tako pošteno preživljala? Dve leti zdaj že živita ob skromnem zaslužku. Mož, ki sta nekoč imela za seboj mogočne armade, danes sama samcata hodita po okoliških vaseh in pobirata kozje mleko, ga nosita v svojo skromno sirarno in ga pretvarjata v sir.

Mislil bi kdo, da sta kdo ve kako nesrečna. Pa se počutita čisto zaovoljna. Z orientalsko mirnostjo in modrostjo udano sprejemata, kar jima pošilja Bog. Neki obiskovalec ju je vprašal, ali bi se hotela zdaj vrniti v Turčijo, če bi dobila dovoljenje. Pa je stari Ali Galib bej zmalj s sivo glavo in smehljaje odgovoril: »Kdo bi maral postati sova na kmečkem dvorišču, ako je bil nekoč ponosen orel? Vrnem se v Turčijo, ako bodo ljudje zopet svobodni kakor nekdanj. Če bom pa že pod zemljo, ko sine tisti dan, kaj zato? Saj bo živel moj sin!«

Pet ur na krovu goreče ladje. Parnik »Azija« je po Rdečem morju vozil mohamedanske romarje v njihovo sveto mesto Meko. Ladja pa se je iz neznanega vzroka vnela in začela goreti. Res je bil v njeni bližini neki angleški parnik, ki je takoj prihitel na pomoč, toda velika množica na »Aziji« je upila kakor brez glave in se tepla in borila za rešilne čolne. Na krmilu pa je vsa trda od strahu stala gruča romaric; nihče se ni spomnil nanje, kajti kaj je ženska mohamedancu! V enem izmed čolnov, ki so priveslali na pomoč, je pa sedel tudi arabski fant Abdul,

ki je sklenil, da se prav zanje zavzame. Brž pograbi od goreče ladje razbeljene verige, ki so držale sidro in po njih spleza na krov, ne meneč se za to, da je ves opečen po rokah in nogah. Krov je ves v plamenih in se pogreza. Abdul pa pobira onesveščene ženske eno za drugo, jih nosi na rob ladje in spušča v čoln. Pet ur vrši težko delo, neprestano v nevarnosti, da ga objamejo plameni ali požre udirajoči se krov. Šele ko je zadnja romarica v čolnu, se tudi sam zavihti v valove in pridruži tovarišem, ki so mislili, da ga ne bodo več videli, kajti tudi morje tam okoli je mrgolelo morskih psov.

Salomonska rzsodba. Pasji dnevi — letos jih je bilo premalo — izvabijo človeka v hladno vodo, da se osveži in okrepi. Tudi v Belgiji je nekega vročega dne bistra reka premotila mladega fanta, da je planil v valove. Prezrl pa je bil, da je na dotičnem kraju kopanje strogo prepovedano. Ko torej ves vesel in razigran stopi iz vode, mu orožnik položi roko na ramo in ga povabi s seboj na magistrat. Gospodom v soparnem uradu je bilo vroče, da so si brisali znojna čela. Ko torej stari uradnik zagleda pred seboj mladega krivca, mu za očali oči poredno zaigrajo. Obrne se k orožniku in ga z veliko resnobo vpraša: »Ali ste videli mladega gospoda stopiti v vodo?« »Tega ne, pač pa sem ga videl, kako je prišel ven.« »Zakon govori, da je prepovedano stopiti v vodo, nič pa ne pravi, da bi bilo prepovedano stopiti iz nje na suho. Gospoda ste torej po nepotrebnem nadlegovali in je prost.«

Zvest sluga. Letos je v Indiji tiger razmesaril polkovnika Ha-

stinasa. Odpravil se je namreč na lov. Spremljali so ga vojak z rezervno puško, kakega pol tucata gonjačev in nosač. Polkovnik je zalezoval obstreljenega tigra, ki pa se je znal v skalovitem svetu kaj dobro skrivati. Nenadoma pa se pojavi dvajset metrov daleč od svojega zalezovalca in se pripravi za naskok. Polkovnik ustrelil dvakrat, pa zver komaj malo rani in že plane nadenj ter ga podre na tla. Vojak z rezervno puško plane proti bližnjemu drevesu in spleza v veje. Gonjačem tudi ne moremo zameriti, da jo uberejo za njim. Sluga pa ne zapusti svojega gospoda. Skoči proti tigru, ki mrevari polkovnika, zavihti svojo gorjačo in začne tigru pretepati. Toda namesto, da bi se obrnil k njemu, jo tigr pobriše, menda zato, ker se mu ta čin boja tako čuden zdi. Sluga pa zdaj pograbi puško pobeglega vojaka in ranjeno zver ustrelil.

Pol milijona srečnih. Velika podjetja imajo pogosto prav skromne početke. Kdo bi si bil leta 1880.

mogel misliti, da bo neznan bančni uradnik čez 50 let osrečil pol milijona dvanajstletnih mladcev!

Ameriški tovarnar fotoaparatorov je bil v mladosti bančni uradnik. Mlada gospodična, njegova kolegica pa se je šefu pritožila, da ne more delati skupaj s človekom, ki ima vedno umazane roke. Uradnik se je namreč v prostih urih zabaval s fotografiranjem in imel roke vse od kemikalij. Šef mu kar nakratko reče, da naj pusti ali fotografiranje ali pa banko. Mladec rajši pusti banko in se loti z vso vneto svojega najljubšega sporta. Letos čez 50 let pa isti fotograf z umazanimi rokami zaposluje 28.000 ljudi in ima premoženja na milijone. Petdesetletnico svoje firme pa hoče obhajati na ta način, da je določil 500.000 fotoaparatorov, ki naj jih po žrebanju zadene prav toliko mladcev, ki izpolnijo letos svoje dvanajsto leto. Seveda je živahnih ameriških dečkov lepo število, ki bi bili radi rojeni leta 1918. in prejeli dar iz rok, ki niso umazane!

Nove knjige

Sedem starih božičnih pesmi. Za tamburaški zbor in petje priredil prof. Marko Bajuk. Založila Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani 1929. Str. 12. Cena 16 Din. — Š to zbirko bo prireditelj gotovo ustregel marsikateremu pevskemu zboru in prosvetnemu društvu, ki je za božič v cerkvi in dvorani večkrat prišlo v zadrego glede izbire božičnih pesmi. Priredil je sedem pesmi: Sveta noč, Slava na višavi, Glej, zvezdice božje, Pastirci, iz spanja, Angelsko petje, Zveličar nam je rojen, Poglejte čudo se godi. Samo stare, znane, pa za bo-

žič vsako leto tako nove, lepe. Oblika je zelo primerna, tisk razločen in jasen.

30 slovenskih napatnic in zdravic. Za mešani zbor harmoniziral Ant. Grum. V Ljubljani 1930. Založila Jugoslovanska knjigarna. Str. 55. Cena 30 Din. — Tudi to zbirko toplo priporočamo. Ob gotovih prireditvah in slavnostih, ko ravno petje povzdigne razpoloženje, nam večkrat zmanjka pesmi. V tej zbirki dobite 30 pristnih narodnih, povečini že znanih zdravic. Oblika je primerna, da se lahko nosi v žepu.

Izdaja konzorcij »Kresac«. — Izdajatelj in urednik: Ivan Martelanc, Ljubljana, Vzajemna zavarovalnica. — Uprava: Ljudski dom, Ljubljana. — Stane 25 Din za vse leto. — Tiska Jugoslovanska tiskarna: K. Čeč.

SALDA-KONTE
ŠTRACE — JOURNALE
ŠOLSKE ZVEZKE — MAPE
ODJEMALNE KNJIŽICE,
RISALNE BLOKE
ITD.

nudi po izredno ugodnih cenah

KNJIGOVEZNICA
JUGOSLOVANSKE TISKARNE

PREJ **K. T. D.**

V LJUBLJANI, KOPITARJEVA ŠT.6/II.

Nova založba

T. Z. Z. O. Z.

v Ljubljani, Kongresni trg
(v Zvezdi) priporočamo svojo
bogato zalogo

vseh vrst knjig in revij,
slovenskih, nemških in dr.
Na željo naroča in dobavlja
knjige in revije tudi iz
inozemstva; — anti-
koaričnih knjig, ki jih
kupi in prodaja po naj-
ugodnejših cenah; — pi-
sarniških potrebščin, ka-
kor papir, tintnike, soinč-
nike, radirke, peresa, za-
pisnike, mape in dr. po
najzmernejših dnevnih
cenah. Solidna postržbal
Dobro blago!

Zadružna Gospodarska banka d.d. v Ljubljani -:- Miklošičeva cesta števil. 10

Brzjavni naslov:
>GOSPOBANKA<

Telefon int. števil.
2057, 2470 in 2979

Izvršuje vse vrste bančnih
poslov pod naj-
ugodnejšimi pogoji. -
Glavno in največje za-
stopsivo v Sloveniji za
prodajo srečk Držav-
ne razredne loterije.

Prodaja obveznic 7%
drž. invest. posojila ter
2 $\frac{1}{2}$ % vojne odškodnine
in vseh vrst vrednostnih
papirjev tudi na obroke
pod ugodnimi pogoji.

Kapital

in rezerve skupno nad Din 16.000.000.—

**Vloge nad
480 milijon. dinarjev**

Podružnice:

Bled — Celje — Djakovo
Kočevje — Kranj — Maribor — Novi Sad
Sombor — Split — Šibenik

Ljudska posojilnica

reg. zadruga z neomejeno zavezo v Ljubljani

obrestuje hranilne vloge po najugodnejši obrestni meri, vezane vloge po dogovoru ter brez vsakega odbitka. Tudi rentni davek plačuje posojilnica sama. — Svoje prostore ima tik za frančiškansko cerkvijo v lastni palači, zidani še pred vojsko iz lastnih sredstev. Poleg jamstva, ki ga nudi lastna palača, veleposestvo in drugo lastno premoženje, jamčijo pri Ljudski posojilnici kot zadrugi z neomejenim jamstvom za vloge vsi člani z vsem svojim premoženjem, ki presega večkratno vrednost vseh vlog

Hranilne vloge znašajo nad 180 milij. Din

JUGOSLOVANSKA TISKARNA V LJUBLJANI

Najbolje urejena:

tiskarna
knjigoveznica
klišarna
kamen- in offsettisk
bakrotisk

Prvovrstna izvršitev,
Zmerne cene

**NAJMODERNEJŠE
GRAFIČNO PODJETJE V JUGOSLAVIJI**